

آزادی یاسر کوب؟

موسی غنی نژاد

این روزها بر خسی از دولتمردان برای توجیه سیاست‌های نادرست دولت تدبیر و امید که نهایتا منجر به تلاطم‌های شدید نرخ ارز و تورم در یک سال اخیر شد، از فقدان شرایط لازم برای آزادسازی اقتصادی و اقتصاد رقابتی سخن می گویند. یکی از این بزرگواران می گوید اقتصاد آزاد در شرایط جنگی معنی ندارد با اقتصاد رانمی توان به یکباره آزاد کرد. چون رها کردن اقتصاد و تنها گذاشتن مردم در برابر آن به گروه‌های کم‌درآمد جامعه آسیب می‌رساند. و دیگری با همان منطق تاکید می کند که شرایط در کشور مابر مبنای رقابت کامل نیست و اگر همه چیز را به بازار بسپاریم این کار موجب از دست رفتن اقشار ضعیف کشور می شود. از سوی دیگر، مواضع منتقدان بـه اصطلاح «بهادگرای» دولت هم جالب است که معتقدندوضعیت آشفته و ناسلمان اقتصادی کنونی نتیجه اجرای سیاست‌های اقتصاد آزاد یا به قول خودشان «تئولیبرالی» دولت آقای روحانی است. به نظر می‌رسد این انتقادها را دولتمردان محترم بساور کرده‌اند و این امر بر ایشان مشتبیه شده که در گذشته سیاست‌های «تئولیبرالی» داشته‌اند که نتایج ناگواری به بار آورده و دیگر نباید آن را ادامه دهند. این همگرایی دولت و برخی منتقدانش ممکن است به تداوم و تحکیم اقتصاد دولتی کمک کنند؛ اما یقینا در خدمت روشن شدن حقیقت و تامین منافع ملی نخواهد بود. واقعیت این است که دولت تدبیر و امید از ابتدای استقرارش از سال ۱۳۹۲ تاکنون عملا هیچ اقدام جدی در جهت حرکت به سمت اقتصاد آزاد انجام نداده، به طوری که نه منتقدان «بهادگر» می‌توانند یک نمونه از این اقدامات را ذکر کنند و نه خوددولتبان. اتفاقا تلاطم‌های مخرب نرخ ارز و نرخ تورم که اوضاع ناگوار کنونی را رقم زد در دست به دلیل نادیده گرفتن الزامات منطق اقتصادی رخ داد که طرفداران اقتصاد آزاد از همان ابتدا دلسوزانه تذکر می‌دادند، اما این تذکرات متأسفانه هیچ گاه گوش شنوایی در میان مسوولان دولتی پیدا نکرد. البته انصافا باید گفت وعده‌های انتخاباتی دولت تدبیر و امید در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۶ ناظر بر آرزمان‌های اقتصاد آزاد و در انتقاد از اقتصاد پوپولیستی پیشین بود. به علاوه، مسوولان محترم در این سال‌ها سخنان طرفداران اقتصاد آزاد را در حرف می پذیرفتند؛ اما هیچ‌گاه در عمل اجرایی کردند. مشکلات اقتصادی یک سال اخیر ناشی از انباشت نتایج سیاست‌های اقتصادی غلط گذشته بود که به دنبال آغاز «جنگ اقتصادی» دولت جدید ایالات متحده آمریکا علیه ایران بروز عینی و بیرونی پیدا کرد. مسوولان محترم اکنون بدون رودربایستی از مضار اقتصاد آزاد در شرایط کنونی سخن می گویند و اینکه اقتصاد آزاد تنها در شرایط ثبات اوضاع داخلی و خارجی به درد می‌خورد، نه اکنون که چنین ثباتی وجود ندارد. این داستان شبیه وضعیت کسی است که به دلیل تغذیه نامتعارف و نادرست دچار سوءهاضمه می‌شود و بعدا استدلال می‌کند در شرایطی که کسی دچار سوءهاضمه است تغذیه متعارف و در دست نامناسب است و به دردمی خورد. می‌گویند چون شرایط در کشور مابر مبنای رقابت کامل نیست، همه چیز را نمی‌توانیم به بازار بسپاریم.

توجه ندارند که اگر کشور ما شرایط رقابت کامل را داشت که تحصیل حاصل بود و بازار در آرمانی‌ترین شکل خود عمل می‌کرد و دیگر لازم نبود کسی همه چیز را به آن بسپارد. این گونه سخن گفتن نشان از بی‌اعتنایی نسبت به نه تنها دانش اقتصادی بلکه به عقل سلیم است. بازار رقابت کامل ترسیم شرایطی آرمانی است نه واقعیتی تجربی، اما حرکت به سوی این وضعیت آرمانی موجب بهبود عملکرد اقتصادی می‌شود؛ همچنان که سلامتی کامل و آرمانی عملا وجود ندارد اما تلاش برای رسیدن به سلامتی به قدر ممکن، ضرورتی است مبرم برای زندگی مطلوب. به همین سبب، این سخن که اقتصاد آزاد در شرایط تحریم و جنگ اقتصادی معنی ندارد، همان قدر از دانش اقتصادی و عقل سلیم به دور است. هدف تحریم و جنگ اقتصادی از بین بردن توان تولیدی اقتصاد ملی، ایجاد کمبود کالا و پایین آوردن سطح رفاه عمومی است.

با کمال شگفتی و تأسف باید گفت سیاست‌های ضد اقتصاد آزاد و در راس آنها سیاست سرکوب قیمت‌ها در بازار که هم اکنون در سطح وسیعی صورت می‌گیرد در دست در جهت اهداف ترسیم‌شده برای تحریم و جنگ اقتصادی علیه کشور ماست. همچنان که بارها در گذشته تجربه کرده‌ایم و تجربه این چند ماه گذشته نیز نشان می‌دهد سرکوب قیمت‌ها هیچ کمکی به حل مساله تورم نمی‌کند؛ اما در عوض توان تولیدی باقیمانده جامعه ما را به شدت کاهش می‌دهد و بر رانت‌خواری، فساد و ائتلاف منابع کمپاب در چرخ دنده‌های اقتصاد دولتی می‌افزاید.

با اعلام رئیس کل بانک مرکزی؛

بازار ارز صاحب بورس می‌شود

امین قلعه‌ای

بازار معاملات آزاد نقدی و حواله ارز، مبتنی بر سازوکار حراج، باهدف کشف قیمت ارز و تسهیل تامین نیازهای خدماتی و خرد مردم، به جمع‌بندی رسیدیم. این بازار با مشارکت بانک‌ها و صرافی‌های مجاز و نظارت و بازگردانی بانک مرکزی در آینده نزدیک به‌طور گام به گام و با تمرکز بر معاملات نقدی و راهاندازی خواهد شد. صادرکنندگان هم می‌توانند در چارچوب مقررات اعلامی بخشی از ارز صادراتی خود را در این بازار عرضه کنند. امیدوارم این اقدام موجب شفافیت‌شکل‌گیری نرخ تعادلی ارز شده و تجربه مفیدی برای معاملات حواله‌های تجاری در سامانه نیماباشد.»

بورس ارز چیست؟

نوسانات شدید نرخ ارز یکی از مشکلات بزرگ اقتصاد ایران در شرایط فعلی است. از سوی دیگر کمبود اسکناس در بازار ارز خود مشکل دیگری است که نوسانات قیمتی در بازار را تشدید می‌کند. در مواجهه با این معضل بانک مرکزی می‌بایست با برنامه‌ریزی صحیح ضمن مدیریت تقاضا برای خرید ارز، از ذخیره‌سازی آن در خانه‌ها جلوگیری کند. تاسیس بورس ارز یکی از راهکارهای اصلی برای جلوگیری از خروج ارز از چرخه اقتصاد و سرازیر شدن آن به سمت خانه‌هاست. برای نخستین‌بار علی‌صالح‌آبادی رئیس‌اسبق سازمان بورس، درباره راهاندازی بازار ارز گفته بود: «در حال حاضر راهاندازی بازار فیزیکی ارز مدنظر بوده و راهاندازی قرارداد آتی ارز فعلا مطرح نیست؛ زیرا شرایط راهاندازی

بازار ارز نسبت به گذشته مهیاتر شده و محدودیت‌ها کمتر است.» راهاندازی بورس ارز از زبان علی‌طیب‌نیا وزیر اسبق امور اقتصادی و دارایی نیز بارها مطرح شده و وعده داده بود که «در سال ۱۳۹۴ بورس ارز راهاندازی خواهد شد.» در اواخر مرداد سال ۱۳۹۱ هم‌زمان بانوسان‌های شش‌دی قیمت ارز، دولت احدی نژاد به‌دنبال یافتن راهکاری برای تعادل در قیمت ارز با راهاندازی ایده بورس ارز بود. در این میان متولیان بازار سرمایه بارها پیشنهاد راهاندازی بورس ارز را برای بازار آشفته و پرنوسان ارز مطرح کرده و معتقد بودند که بورس ارزی می‌تواند به ایجاد بازاری شفاف کمک کرده و تعادل را به قیمت ارز بر گرداند حتی برای آن دستورالعمل معاملات ارز توسط سازمان بورس طراحی و تصویب و امکان خرید و فروش ارز در بورس تهران فراهم شد. اما این پیشنهاد هیچ‌گاه عملی نشد، زیرا مخالفان با ورود بورس به حوزه پولی موافق نبوده و معتقد بودند که با ایجاد این بورس، ارز به جای تکن‌رخی، سه‌رخی شده و به تقاضای کاذب دامن می‌زند.

چرا بورس ارز در ایران شکل نگرفت؟

راه‌اندازی بورس ارز در ایران موضوعی تازه نیست، روش‌های کل بانک مرکزی در ادوار مختلف در مورد لزوم راهاندازی آن سخن گفته‌اند و حتی مقدمات و مقررات لازم برای تاسیس آن پیش‌بینی و تصویب شده‌است. با این همه اما هر بار به دلایل مختلف راه‌اندازی بورس ارز در اقتصاد ایران با توقف

نوسانات شدیدی نرخ ارز یکی از مشکلات بزرگ اقتصاد ایران در شرایط فعلی است. از سوی دیگر کمبود اسکناس در بازار ارز خود مشکل دیگری است که نوسانات قیمتی در بازار را تشدید می‌کند. در مواجهه با این معضل بانک مرکزی باید با برنامه‌ریزی صحیح ضمن مدیریت تقاضا برای خرید ارز، از ذخیره‌سازی آن در خانه‌ها جلوگیری کند

روبرو شده‌است. یکی از دلایل شکل نگرفتن این بازار تاکنون این است که برای راه‌اندازی صندوق ارزی در بورس شرطی گذاشته شده مبنی بر این که شرکت‌هایی که بانک در آنها سهم ۵۰ درصدی دارند یا این که امکان نفوذ در هیات مدیره آنها را داشته باشند، برای ایفای نقش در صندوق‌ها باید از بانک مرکزی مجوز دریافت کنند. متقاضیان راه‌اندازی صندوق‌های ارزی هم شرکت‌های تامین سرمایه هستند که بانک‌ها در این شرکت‌ها حضور دارند. از این‌رو مانعی برای فعالیت صندوق‌ارز در بازار سرمایه وجود دارد که بانک مرکزی باید نسبت به رفع آن چاره‌اندیشی کند. کارشناسان معتقدند در شرایطی که بازار ارز ملتهب‌است، بورس ارزی می‌تواند

راهکاری برای کاهش التهاب بازار باشد و رفتارهای سفته‌بازانه در بازار را کنترل و مهار کند. «بهادر شمس» کارشناس بازار سرمایه درباره ضرورت ایجاد بورس ارزی اظهار داشت: در کشورهای با اقتصاد موفق شاهد آن هستیم کالاهایی که امکان تبدیل به کالای سرمایه‌ای را دارند از طریق بازارهای سرمایه‌داده‌وستد می‌شود. وی با اشاره به ورود طلا و سکه به بورس ادامه داد: اخیرا شاهد دادوستد سکه یک‌روزه در بازار سرمایه هستیم و بخشی از تقاضای طلا در بازار هم اخیرا از طریق بورس پاسخ داده می‌شود که سازوکار بازار سرمایه در مورد این کالاها توانسته موفق عمل کند و می‌توان از این تجربه برای راه‌اندازی بورس ارز هم استفاده کرد. این کارشناس بازار سرمایه با تاکید بر اینکه البته عملیاتی کردن این سیاست همانند راه‌اندازی صندوق‌ارز در بازار سرمایه یا بورس ارز نباید در شرایط التهاب بازار انجام شود، گفت: تجربه باید پیشگیرانه باشد و پیاده‌سازی آن در شرایط التهاب بازار جواب نمی‌دهد.

آیا شرایط امروز برای بورس ارز مناسب است؟

به اعتقاد بسیاری از کارشناسان راه‌اندازی سازوکارهایی نظیر بورس ارز در شرایط بحرانی ممکن است، متولیان اقتصاد را از اهداف راه‌اندازی آن دور کند. با این حال اما برخی کارشناسان معتقدند که در صورت توجه به الزامات کارشناسی تاسیس برس ارز در شرایط فعلی نیز می‌تواند به اقتصاد ایران کمک کند. قدرت‌الله امام‌وردی عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد تهران، بابیان این که راه‌اندازی بازار معاملات آزاد نقدی و حواله‌های ارزی در واقع شکل‌گیری یک بازار بورس را نوید می‌دهد، گفت: «این بازار بورس ارزی می‌تواند در قالب سازمان بورس یا حتی فضای مجازی باشد که در آن افراد بدون نیاز به رفتن به پاتوق‌های ارزی مانند میدان فردوسی می‌توانند معاملات خود را در بستر بورس یا حتی از طریق کارگزاری‌های رسمی انجام دهند.» این اقتصاددان بابیان اینکه راه‌اندازی بورس ارز هزینه معاملات ارزی را کاهش می‌دهد، آن را در ایجاد امنیت و شفاف‌سازی بیشتر موثر ارزیابی کرد و گفت: «این یک بازار آزاد و حراج واقعی خواهد که همه عرضه‌کنندگان و متقاضیان از می‌توانند با حضور در آن معاملات خود را به صورت شفاف انجام دهند.» وحید شقاقی شهری – عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی، نیز با اشاره به صحبت‌های اخیر رئیس کل بانک مرکزی اظهار کرد: بانک مرکزی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد تهران: راه‌اندازی بورس ارز هزینه معاملات ارزی را کاهش می‌دهد و در ایجاد امنیت و شفاف‌سازی بیشتر موثر است. یک بازار آزاد و حراج واقعی نیز خواهد بود که همه عرضه‌کنندگان و متقاضیان ارز می‌توانند با حضور در آن معاملات خود را به صورت شفاف انجام دهند

می‌خواهد بازار آتی ارز را راه‌اندازی کند. این مساله می‌تواند به شفافیت‌مبادلات ارزی بسیار کمک کند. همچنین دست‌های پشت پرده را حذف می‌کند؛ چراکه بسیاری از بده‌بستان‌های ارزی خارج از چارچوب رسمی و در بازارهای دلالی انجام می‌شود. او همچنین با بیان اینکه دادوستدها در بازار بورس باعث شفاف‌سازی در خرید و فروش ارز خواهد شد، اظهار کرد: کشف قیمت ارز‌ها که تا پیش از این در سبزه میدان و توسط دلالان اتفاق می‌افتاد، حالا به بازار بورس رفته و آن بازار این نرخ تعادلی را ایجاد می‌کند. شقاقی شهری همچنین با اشاره به اصطلاح مبادله نقدی و آتی ارز اظهار کرد: مبادلات نقدی برای زمانی است که فعالان اقتصادی می‌خواهند به میزانی که نیاز دارند، ارز خود را تهیه کنند؛ مانند آن چه در بورس کالا اتفاق می‌افتد. در این گونه مبادلات قیمت‌ها مشخص است. در بازارهای آتی هم مبادلات برای مثلاً شش ماه آینده صورت می‌گیرد. او با اشاره به مزایای طرح مورد نظر اعلام شده توسط رئیس کل بانک مرکزی ادامه داد: با راه‌اندازی بازار معاملات نقدی و حواله ارزی در بورس، هم خریداران و هم فروشندگان ارز مشخص خواهند بود و علاوه بر این، بانک مرکزی هم بر مبادلات اشراف دارد و می‌تواند از طریق ردیابی جریانات، التهابات را در این بازار مدیریت کند. این عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی با تاکید بر اینکه اگر بورس ارزی خارجی راه بیفتد، عملا همان مکانیزم بازار آزاد با شفافیت حداکثری عملیاتی خواهد شد، گفت: بانک مرکزی از طریق مجوزهایی که دریافت کرده‌است، در این بازار می‌تواند اعمال قدرت کند. حالا بانک مرکزی می‌تواند علاوه بر بانک‌ها و صرافی‌ها از طریق بازار سرمایه هم در بازار مداخله کند.

خروج قاچاق سوخت مانند نفت و گازوئیل رو به کاهش است.

وی تصریح کرد: در آمارهایی که در جلسه اعلام شد نسبت به گذشته دو تاسه میلیون لیتر روزانه شاهد کاهش قاچاق سوخت هستیم. البته یک اقدام جدی که اخیر اتفاق افتاده است، بحث پیشگیری و جلوگیری از خروج کالاهای داخلی است که به سایر کشورها قاچاق می‌شده که با رفع موانعی که دولت انجام داده و ماده قانونی که اصلاح کرده، دستگاه‌ها در بحث مقابله با کالاهای قاچاق خروجی به صورت شفاف‌تر و روشن‌تر عمل می‌کنند. البته دستورالعمل‌های تکمیلی هم ابلاغ خواهد شد.

وزارت اقتصاد در جهت راه‌اندازی ساختارها، کمترین همکاری را داشته و ما از آنها گله‌مند هستیم. همچنین در جلسه امروز هم نه وزیر حوزه مربوطه حضور داشت و نه سازمان‌های مربوطه نظیر گمرک، سازمان اموال تملیکی و بخش‌های دیگری که باید حضور پیدای کردند. رئیس ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز اضافه کرد: وزارت نفت در بحث سوخت اقدامات خوبی را انجام داده‌است. البته اقدامات مقابله‌ای توسط نیروهای قهریه همچون نیروی انتظامی و کسانی که در مرز هستند نیز انجام شده‌است و آنها هم طرح‌های کوتاه مدت و دراز مدت دارند که خوشبختانه نسبت به گذشته

هم وزارت اقتصاد که متولی کار است، فهرست را ابلاغ کرده و مقرر شد تا پایان سال تمام اموال تملیکی که در سازمان اموال تملیکی نگهداری می‌شود به فروش رسیده و یا به سایر کشورهای دیگر صادر شود و یا منهدم گردد.

به گفته مویدی قرار است به زودی سازمان اموال تملیکی گزارش مشرووحی از پیشرفت کار در آینده‌ای نزدیک ارائه دهد. وی به قاچاق سوخت اشاره کرد و گفت: یکی از موضوعاتی که امروز به جد به آن پرداخته شد، بحث قاچاق سوخت بود که به دلایل آن در جلسات گذشته مشروحاً پرداخته شده‌است و حوزه‌های پیشگیری، باید اقدامات جدی در جهت عدم انحراف در مسیر این کالا از جمله طراحی سامانه، انجام دهند.

مویدی در بخش دیگری از صحبت‌هایش، از وزارت نفت تشکر و از وزارت اقتصاد گله کرد و گفت: وزارت نفت در بحث اقدامات زیربنایی برای عدم انحراف در مسیر سوخت، توفیقات خوبی داشته‌است که از آنها تشکر می‌کنم، اما

قاچاق سوخت کاهش یافت

رئیس ستاد مبارزه با قاچاق سوخت مدعی شد:

وزیر ساخت مبارزه با قاچاق کالا و ارز برنامه‌ریزی شده است را طراحی و راه‌اندازی کنند و این سمانه‌ها به هم لینک شوند تا در سطح کشور دارای یک سیستم به‌روز و لحظه‌ای باشیم که از وجود قاچاق جلوگیری می‌کند.

رئیس ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز خاطرنشان کرد: در این جلسه گزارش پیشرفت دستگاه‌ها داده شد. بعضی از دستگاه‌ها ۷۵ درصد، در خدی حدود هفت تا ۱۰ درصد و بعضی نیز کمتر از این مقدار پیشرفت داشته‌اند. بنابراین زمانی تعیین شد که این دستگاه‌ها در یکی دو ماه آینده، پروژه‌ای را اجرایی و عملیاتی کنند تا برنامه‌ای که در سال جاری برای آنها تعیین شده‌است، در پایان سال به صورت کامل اجرایی شود. وی در پاسخ به سؤالی مبنی بر تعیین تکلیف اموال تملیکی به ارزش ۲۳ هزار میلیارد تومان، گفت: به دلایلی که در سال گذشته وجود داشته؛ در سه چهار سال گذشته اموال مگشوفه روی هم متراکم شده‌است و امسال راهکارهای قانونی را با حمایت‌های دولتی ایجاد کردیم. در حال حاضر

رئیس ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز گفت: خوشبختانه خروج سوخت همچون نفت و گازوئیل رو به کاهش است به طوری که نسبت به گذشته روزانه دو تاسه میلیون لیتر کاهش قاچاق سوخت داشته‌ایم.

به گزارش ایسنا، علی مویدی در جمع خبرنگاران و در حاشیه یکصد و بیستمین جلسه ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز که صبح امروز (سه‌شنبه) در وزارت کشور برگزار شد، با بیان این که این جلسه باید طبق برنامه‌ریزی‌های از پیش تعیین شده برگزار می‌شد تا دستورات جلسه و آمار قاچاق در سال ۱۳۹۶ ارائه می‌شد، اظهار کرد: معمولا بعد از چند ماهی که از سال بعد می‌گذرد آمارها جمع‌بندی می‌شود که در گزارش ارائه شده در سال ۱۳۹۶ حدود ۱۲ میلیارد دلار قاچاق وارد کشور شده یا بخشی از آن خارج شده‌است.

وی ادامه داد: دستور دوم جلسه بحث سامانه‌ها بود که دستگاه‌های عضو ستاد می‌بایست سامانه‌هایی که به منظور بستر سازی